

Editorial

Joan Mateo Andrés

Catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona, exdegà de la Facultat de Pedagogia i exdirector de l'Institut de Ciències de la Universitat de Barcelona, expresident del Consell Superior d'Avaluació de Catalunya i exsecretari de Polítiques Educatives del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

DOI: 10.2436/20.3007.01.214

Aquest monogràfic de la RCP, intitulat «Repensant l'educació: horitzons i desafiaments en la pedagogia», suposa per si mateix una clara declaració d'intencions. L'educació es troba immersa en un canvi de paradigma i cal repensar-la. Aquesta tipologia de canvis implica modificacions profundes bàsicament en la morfologia dels sistemes educatius, en els models organitzatius, en els plantejaments curriculars i en el paper dels seus actors principals. Qualsevol solució basada en un simple maquillatge no faria sinó agreujar els problemes de l'educació.

Si revisem algunes declaracions de la UNESCO, podem observar la creixent preocupació davant del fet educatiu. Les administracions, cada cop més, no troben respostes vàlides i tenen clara la

necessitat d'integrar tots els esforços de la societat per tal de generar propostes educatives que donin resposta a les noves necessitats. Hem de substituir els actuals sistemes per ecosistemes intel·ligents, eficients i sostenibles. L'educació ja no està situada en l'acadèmia, sinó en contextos educatius integrats en què tots els ciutadans esdevenen educadors.

En aquest context, la digitalització i l'aparició de la IA no són en absolut les responsables dels canvis que s'estan produint, però sí de la seva acceleració. La transformació és conseqüència de l'enorme complexitat de les societats actuals i la tecnologia no fa sinó brindar noves solucions.

Però cal ser prudents i percebre les amenaces i explorar les noves oportunitats que la digitalització ens ofereix. Les noves tecnologies faciliten la construcció de models mercantilistes associats a l'educació, en els quals es tracta l'educació com un bé de consum i en què grups inversors potents tracten d'explotar el fet educatiu per al seu benefici i no pensant que es tracta, per sobre de tot, d'un bé comú al qual tothom té dret d'accés.

En aquest sentit, persegueixen una individualització dels aprenentatges, aïllant la persona i ignorant la importància que té la presencialitat en la construcció de capital social basat en la relació i en la convivència. Cal també explorar competències extracurriculars (no previstes per PISA —Programme for International Student

Assessment—, molt lligades al sistema productiu) en què realment la construcció de persones per sobre de la de subjectes competitiu sigui el principal actiu de l'educació.

És en aquest sentit en què cobra valor la proposta de comunicacions i la resposta que s'ha aconseguit amb els seus sis articles que aquí breument presentem. Representen clarament un ventada d'aire fresc i una manera singular i realment genial d'articular la formació amb l'ús de les tecnologies de manera pràctica i respectant sempre la mirada humanística de l'educació.

El primer article explora els efectes d'un enfocament d'aprenentatge basat en projectes amb la temàtica de la màgia en la creativitat, les habilitats digitals, el creixement personal i la intel·ligència emocional. La recerca que justifica l'aportació va utilitzar com a instrument de recollida d'informació l'enquesta, que en complementava d'altres de caràcter observacional. El procediment de validació es va realitzar mitjançant la metodologia de pretest i posttest.

Les conclusions de l'article mostren que l'aprenentatge basat en projectes, combinat amb la tecnologia i la creativitat, pot afavorir el desenvolupament integral tot fomentant el creixement emocional, la capacitat de col·laboració, l'empatia vers els altres i desenvolupant la capacitat de l'alumne per submergir-se i explorar la seva interioritat.

El segon article destaca la necessitat d'abordar la cançó a l'aula de llengües com un hipergènere de text multimodal que pot ser protagonista de seqüències didàctiques, amb especial esment al treball de l'oralitat des de la perspectiva de l'interaccionisme sociodiscursiu i des de la mirada plurilingüe.

L'estudi conclou que incorporar diversos gèneres de cançó, incloent-hi la cançó popular tradicional, la música de cantautors i el rap, pot ser útil a l'aula de llengües, especialment des del punt de vista de la producció oral.

En el tercer article s'analitza la competència digital dels nostres docents des de la seva pròpia perspectiva. En opinió dels docents, cal repensar l'organització i pràctica de la competència digital en el si de l'aula i entendre que el seu potencial rau en la seva adaptabilitat com a recurs per generar diversos enfocaments en contextos variats per a alumnat divers.

S'assenyala com a element cabdal de desenvolupament de la competència digital i de la superació dels problemes anteriors l'adopció de les normes sobre les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), recollides en els diversos marcs de formació generats respecte d'aquestes competències en el professorat.

La quarta aportació reflecteix un estudi experimental dut a terme a la Universitat d'Andorra i és un exemple clar de com integrar la intel·ligència artificial generativa en els processos d'aprenentatge dels alumnes, en aquest cas en concret, en la didàctica de l'anglès.

L'objectiu general de l'experiència és avaluar si la retroalimentació proporcionada per ChatGPT contribueix a la millora en la precisió de les respostes dels estudiants i en la reducció d'errors en exercicis de llengua anglesa. Els resultats mostren que el 90 % dels estudiants van millorar les seves produccions escrites, després de rebre retroalimentació automatitzada, la qual cosa avala el potencial didàctic de la IA.

El cinquè article presenta una experiència sistematitzada del procés de sol·licitud d'avaluació única a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona.

En la seva realització es va generar un format estandarditzat de registre de la informació i, després d'analitzar-lo, es va comprovar que la immensa majoria de les peticions estaven justificades per raons d'incompatibilitats horàries degudes a treballs i altres estudis.

L'estudi conclou que l'avaluació única constitueix una opció rellevant i que cal regular-la per tal de comprovar que es compleixen les condicions de qualitat necessàries que ens garanteixin els mateixos estàndards de qualitat que quan s'aplica l'avaluació contínua.

Finalment, la darrera aportació representa una iniciativa desenvolupada a la Facultat d'Educació de la Universitat de Lleida i afecta la formació de professors del grau d'educació primària. La metodologia emprada es va basar en un aprenentatge actiu en què els estudiants van ser protagonistes del seu propi procés d'aprenentatge a través d'experiències pràctiques.

L'experiència va sensibilitzar l'alumnat respecte de la necessitat en l'ús de fonts locals per tal d'aconseguir un aprenentatge significatiu, de la transcendència de comprendre el passat per entendre el present i de la importància d'orientar l'aprenentatge de les ciències socials de manera interdisciplinària i amb voluntat de fomentar el pensament crític.

Confiam que gaudireu molt amb la lectura de la revista i, sobretot, trobareu models que poden enriquir el vostre imaginari per tal de seguir aprofundint en la nova educació sense perdre'n el sentit social.

Joan Mateo Andrés